

CENTRUM PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVA A PREVENČIE

Komenského 2740, Kysucké Nové Mesto

Telefón: 041 / 421 21 76

mail: pppknm@stonline.sk

ŠIKANOVANIE

O šikanovaní hovoríme vtedy, ak je obeť z nejakého dôvodu bezbranná – buď pre fyzickú slabosť, či neobratnosť, pre svoju izolovanosť v kolektíve pre svoje psychické zvláštnosti. Niekedy je ťažké odlíšiť šikanovanie od podobných javov, napr. od terorizovania celej triedy bitkárskou bandou, od vymáhania peňazí, od rasového násillia....“

Príčiny šikanovania

- **tlak kolektívu** – častokrát fyzicky slabší jedinec sa stáva terčom výsmechu silnejších jedincov. Tlak kolektívu núti chlapca alebo mladého muža, aby sa správal tak, ako sa od muža očakáva, teda aby sa nebál úderu a aby ho v prípade potreby tiež sám vedel dať.
- **túžba po moci** - pranie ovládnuť a ovládať druhého človeka.
- **motív krutosti** - človeku spôsobuje potešenie, keď vidí iného trpieť.
- **zvedavosť** - týrať druhého človeka, to je v podstate experiment. Ako sa bude obeť správať v strachu, bolesti a ponížení? K čomu všetkému dokážem svoju obeť prinútiť?
- **nuda**, túžba po stále silnejších, vzrušujúcejších zážitkoch, po senzácii - túžba zabávať sa, prežiť nejaké vzrušenie, aj na úkor porušenia morálnych zásad a mravných zábran.

Aktéri šikanovania

Pokiaľ ide o fyzickú stránku, ide väčšinou o telesne zdatných jedincov, silných a obratných. Nie vždy je to však pravda. Inteligencia spojená s bezohľadnosťou a krutosťou môže vyvážiť nedostatok telesnej sily. Agresor môže pre svoj zámer získať skupinu a proti jej prevahe je obeť bezmocná. Dokonca môže šikanovanie vymyslieť a zorganizovať, hoci sa sám obeť ani nedotkne. Pokiaľ ide o duševné vlastnosti, je potrebné vyvrátiť dosť rozšírený omyl, že typický agresor so šikanovaním kompenzuje „mindrák“, že je navonok tvrdý práve preto, že trpí pocitmi menejcennosti, závidí ostatným úspechy v škole, že sa cíti nešťastný (asi iba pätina prípadov). Naopak, dokázalo sa, že agresor má síce v priemere o niečo horší prospech než ostatní, no to

nebýva príčinou jeho násilníctva. Šikanovania sa dopúšťajú väčšinou sebaistí, neúzkostliví chlapci a dievčatá bez týchto problémov, skôr u nich zohrala negatívnu úlohu nevhodná výchova v ranom detstve. Pre šikanujúce deti je typická túžba dominovať, ovládať druhých. Svedomie, ktoré je pribúdajúcim vekom dieťaťa stále dôležitejšou zložkou osobnosti, u týchto jedincov zakrpatelo. Zvláštnym typom je donášač agresora, ktorý nie je iniciatívny pri napadnutí obeť, ale pripojí sa z konformity a neraz zo strachu, že by sa inak mohol sám stať obeťou šikanovania.

Obete šikanovania

Obetou šikanovania sa môže stať prakticky ktokoľvek. Môžu to byť deti, ktoré :

- prídu do nového, zohratého kolektívu
- vynikajú nad ostatnými vďaka určitej svojej prednosti
- hlbavé, príliš zrelé, vyspelé a ušľachtilé na infantilné vyvádzenie svojich spolužiakov
- pre svoju povahovú jemnosť neschopné „vyt' s vlkmi“
- majú veľmi dobrý vzťah k niektorému učiteľovi (sú označovaní za tzv. „šplhúňov“)
- deti s určitým handicapom (najmä telesne slabé, ktoré nie sú schopné sa ubrániť

Pokiaľ ide o psychické vlastnosti, obeť šikanovania sa vyznačuje väčšinou tichou, plachou, citlivou povahou. Vo svojom konaní sa často utáhuje do seba, ustupuje pri výmene názorov. Má nízke sebavedomie, často pociťuje pocit zahanbenia, považuje sa za hlúpu, nezaujímavú pre ostatných, úmyselne sa podriaďuje ostatným. Nedokáže sa v kolektíve presadiť, veľmi citlivo reaguje na posmešky ostatných a tým sa stáva zaujímavým a zábavným objektom šikanovania. Taktiež má negatívny postoj k násiliu, ktorému sa doslova vyhýba.

Zvláštnu skupinu tvoria obeť, ktoré sú súčasne agresormi, čiže sa zúčastňujú na šikanovaní iných. Takéto deti bývajú v žiackych kolektívoch výrazne neoblúbené. Obetou sa často stáva dieťa, ktorému v ranom detstve bolo dopriane veľa rodičovskej lásky a nežnosti, avšak nebolo dostatočne vedené k samostatnosti. Z tohto dôvodu sa takéto dieťa mnohokrát nedokáže v detskom kolektíve dostatočne presadiť.

Pedagóg ako účastník šikanovania

V praxi sa často stretávame s pasívnym, vyhýbavým postojom značnej časti pedagógov k šikanovaniu. Deti sú často sklamané tým, ako málo robia učitelia proti šikanovaniu, ako ho prehliadajú, ako podceňujú utrpenie obeť, ako polovičato a neobratne ho vyšetrujú a ako málo ho trestajú. Medzi pedagógmi často prevláda postoj typu: „Nech si to deti vybavajú medzi sebou!“ . Je skutočne optimálne nechať deti, aby sa na svojich drobných sporoch učili sebaapresadzovať, robiť kompromisy, zmierovať sa atď., a to aj za cenu drobných krívd, ku ktorým pritom dochádza V prípade šikanovania to však neplatí, šikanovanie je vždy považované za školu bezprávia,

bezohľadnosti a zbabelosti. Typickým predsudkom pedagógov - možno skôr výhovorkou, prečo nezasahujú - je názor, že pokus o riešenie by viedol len k tomu, že by sa šikanovanie ešte starostlivejšie tajilo, a inak by existovalo bez zmeny. Je potrebné si uvedomiť, že pokus o zastavenie šikanovania by aspoň žiakov ubezpečil, že pedagóg šikanovanie odsudzuje, čo má veľký morálny význam.

Literatúra:

- VEBROVSKÁ, J.: Šikanovanie v škole
ŘÍČAN, P. : Agresivita a šikanovanie medzi deťmi.
ROSOVÁ, D.: Prevencia porúch správania u žiakov ZŠ